ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник" — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cettigné" — Cettigné (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 25. ЦЕТИЊЕ, СУБОТА 20. СЕПТЕМБРА 1908. ГОД. ГОДИНА I

Цетиње, 20. септембра.

Братска нам Књажевина Бугарска постала је ових дана опет предмет пажње у великоме свијету. О њој се много говори, и још више пише. Откако је њен дипломатски заступник у Цариграду И. Гешов, због једног спора са турском владом напустио пријестоницу Турске, од тада се све више помаљају, у разним облицима и многоврсним начинима, старе жеље бугарскога народа, да са себе скине и формалну потчињеност Отоманској Империји. Фактична потчињеност давно је, на име, изгубила сваку важност. Иза дипломатскога заплета са Турском због једне ситнице формалнога значаја дошли су један за другим два догађаја, који су давнашњим и потпуно разумљивим жељама бугарскога народа за пуном независношћу њихове отаџбине дали још јачи подстрек и учинили, да се приступи рјешавању једнога питања, које је у току тридесет година као каква мора лежало на души свију бугарских родољуба. Та су два догађаја свечани пријем Књаза Фердинанда у Пешти и акција да се источне жељезничке пруге у Ист. Румелији ослободе од стране контроле.

Цар аустриски примио је бугарскога Књаза и Књагињу у пријестоници Угарске са почастима, које се дају владаоцу независне државе. Цар је Књазу напио на свечаноме ручку у будимскоме краљевскоме двору здравицу тако срдачну и значајну по топлоти и садржини, да јој се не може непоклонити особита пажња. По годинама владања најстарији европски владалац, који у кругу суверена има угледно мјесто, указујући такву част и поштовање суверену Бугарске, који је сузерен Турске, учинио је у исто вријеме пажњу и самој Књажевини. Част, коју је Књаз Фердинад добио у Пешти, пренесена је и на његову државу. У томе и јесте значај тога догађаја.

Да Бугарска тежи за тијем, да са себе скине и формалне обавезе, које има према Турској, то је стара ствар. Више пута се до сада говорило и писало о намјери Бугарске да се прогласи независном државом, па послије и Краљевином. Питање о томе је на дневноме реду, откако је Бугарска ослобођена и створена. Оно је бивало час јаче, час слабије, према томе, како се кад јављала у спољашњој европској и специјално балканској ситуацији погодна прилика за остварење жеља бугарскога народа. Данас је оно, судећи по свијема знацима, дошло до врхунца напетости. Оправдање за његово рјешење управо данас изгледа да се тражи и налази у томе, што је Турска постала уставна држава. Тијем, што је Турска показала одлучну вољу да се европски уреди, нестало је за Бугарску једнога од најјачих разлога, да се на онај и онакав начин, као што је то до сада чинила, ангажује за ствари преко своје границе, на земљишту Отоманске Империје. Сад има више могућности да се посвети само себи и своме уређењу и јачању. Зато су, послије проглашења уставне владавине у Турској, код бугарскога народа до највише тачке нестрпљења доспјеле жеље за пуном независношћу.

О оправданости и цјелисходности остварења поменутих жеља могу мишљења бити подијељена, као што и јесу. Али, просвјећени европски народи не могу а да их не одобре. Један народ, који је у току тридесет година животом и радом у својој држави показао, да је потпуно зрио за слободу и да је заслужио да му се даде достојно мјесто у свјетској утакмици, не може да буде лишен најсветијега права, да се може слободно развијати и сам бити ковач своје среће. Бугарска се показала као права држава с атрибутима, које имају и све просвјећене и уређене државе. Посредством реда, рада и мира, а уз одлучну и постојану вољу, којој се мора одати признање, дошла је до степена, на коме са сада налази. Сав њен тридесетогодишњи државни живот текао је по утврђеноме добро смишљеноме плану: без потреса и трзавица, без домаћих скандала и чуда, без халабуке и страсти, без међусобне крваве борбе, са добрим примјерима са пријестола, без препада, изненађења и крви на њему. Развијајући се на такав начин, напредовала је хитно и оспособила се да постане права држава, зрела сама собом да управља и готова да послужи као добар примјер, да би се могло видјети, којим путем треба да иде и шта све ваља да чини народ, који хоће да створи своју државу.

Па зар народу са таквим обиљежјем да се не призна право на потпуну независност, да му се послије добро положеног испита не даде свједоџба, коју је заслужио, и да му се одрекне право, пошто је стекао доста богатства, да се може закитити и бриљантом једнога краљевства? Такву би неправду мало ко хтио учинити данас, кад се о правди, слободи и просвјећености свуда декламује. Сумња се, да ће је, без претходнога дугога размишљања, хтјети учинити и они, чији ће интереси противно налагати, јер напошљетку боље је мудро избјећи сукоб, него ли непрестано упорно се борити за ствар, која се преживјела и изгубила оправдање за даље постојање.

Унутрашња политика

I.

О унутрашњој политици говори се много у свијету. То је пријешло и на нас, па се о њој сад много говори и у Србству, у Црној Гори не мање но у Србији.

Говори се, и само се говори, али је још мало ко како треба народу објаснио, у чему се унутрашња политика састоји, каква је то врста политике, каква јој је циљ и у којима се облицима она показује.

Само се говори! И кад се говори, мисли се да је с тим учињено све. Министри долазе, премапотписују указе, издају административне наредбе, унапређују, назначују, премјештају и отпуштају чиновнике, полиција њихова одржава мир и ред, хвата пријеступнике и кажњава, а кад им се осуши петељка, о којој су висили, отпадају и иду и причају, да су и они руководили унутрашњом политиком. Упитате ли их: шта је унутрашња политика и у чему се она састоји, угнуће раменима. Мало који умјеће вам одговорити. Значи, да никакву унутрашњу политику нијесу ни водили. Јер да се она води, треба прије свега знати, шта је њена суштина и какви су јој циљеви.

Покушаћемо овдје да то, колико допушта простор листа, рашчланимо.

Одржавати у земљи ред и мир полициским апаратом — није политика. Хватати пријеступнике и зликовце, једне кажњавати а друге предавати судовима, такођер није политика. Није политика ни водити евиденцију о странцима, мотрити на њихова кретања (ако су сумњиви), прислушкивати шта ко говори од грађана, руководити повјерени цима, завиривати у свако друштво, у сваку кућу, па и у свачији лонац и знати чак и шта ко кува. Није политика ни газити законе, вршити неправду, гонити поред кривих и праве људе и стварати невиним људима кривице освете ради. Све то, добро и зло, само је рад полициског апарата, а не унутрашња политика. Ни вршење закона, ни грађење указа, ни извођење избора није политика.

И сад кад знамо шта она није, лакше ће нам бити да пронађемо шта јесте. Најприје ћемо рећи шта је она у главноме, па ћемо послије пријећи да кажемо и шта је у споредноме.

Народ живи и тај његов живот испољава се у његовоме јавном мишљењу; у његовоме начину схватања, суђења и мишљења; у његовој нарави, у обичајима, у вјери и празновјерицама; у његовим склоностима ка добру и злу, поводљивости или самосталности; у мишљењу о себи, своме народу и својој држави; у жељама које има и исказује у погледу свога политичког и друштвенога живота, једном ријечју, у свему што чини цјелину његовог душевнога бића и суму његових умних тековина и изјава.

Питање је сад: Треба ли све то пустити да се развија као тропске шуме, без реда и плана, или на то треба утицати да се развија у оквиру државних великих задаћа, у духу националних циљева и у правцу добро схваћених општих интереса у просвјети, привреди и томе подобно? Треба ли пустити да иде куда ко залута, или ваља на раскрсницама постављати путоказе да људи не лутају?

У свијету врви. Има ту тушта и тма разних проповиједи, разних идеја и учења, добрих и злих. Ту вам има свега и свачега, ваљаног и неваљалога. Треба ли скрстити руке и мирно гледати како духовне заразе ода свуд противу и један чедан народ, једну добру омладину трују својим микробама, или ту ваља прискочити у помоћ и омогућити да улаза у народ и његову непокварену омладину нађу и добре проповиједи, добри примјери и наук који доиста користи?

Народи, у главноме узевши, безазлени су. Не наилазе они на странпутице нити прилазе злој проповиједи што су злу наклоњени, него што су неискусни и лаковјерни, и што их завођачи маме шареним обећањима и златним изгледима, који се редовно завршују у њиховим (завођачким) пуним џеповима и господством.

Није бадава речено: Пут у пакао посут је све самим ружама. Пакао не мора увијек бити прави пакао. То је речено у опште и значи у обичном животу зло. А руже, које су по путу зла просуте, то су празни мамци, шарена обећања, звучне фразе и изгледи на златна брда, којима се појединци и читави народи заводе.

Има и духовних зараза и духовних помора, не само тјелесних. Ови, тјелесни, свађују у постељу *појединце*, духовни *читаве народе*. У болници свјетској многи народи болују (један мање, други више), што нијесу за времена умјели да од себе отклоне духовне заразе. А ове су опасније од тјелесних — опасније зато, што се теже лијече и што обарају читаве државе. Од тјелесних зараза чувају се народи карантенима, усамљивањем болесника и тамањењем свих предмета, који су с њим дошли у додир. Противу духовних зараза карантена нема, нити помажу; зато се овдје борба води сасвим другим средствима. Никада се ни противу једне проповједи није успјело мјерама које је употребљавао Камбис, Дракон, Ксеркс и њима подобни представници старог начина управљања народом, која се средства махом у свијету и данас употребљују. Духовне заразе — а оне свагда не морају бити погибаоне осим кад нагло освоје народ и овај затражи да се друштво и држава преко ноћ преобрази — најуспјешније се сузбијају културним средствима: проповијећу мудријех надзора; критиком, која неће осуђивати суштину ако је добра, него наглост с којом се тражи примјена; предочавањем несрећних послједица таке проповједи, његовањем родољубља и т. д. То су мјере профилаксе.

Регулисавати јавни живот народни; средствима културним сузбијати зле и нагле проповједи; држати народ будним у српској свијести, у јуначкоме духу и у идеалима националним и државним; учвршћивати га у поштовању вјере и у љубави, вјерности и безусловне одности према своме врховноме вођи, владару; радити на слози, опажати погодбе под којима ће он физички и умно јачати, а моралношћу претходити, ето, у главноме, то је суштина унутрашње политике.

То је сасвим друго нешто од онога што полициски апарат врши.

Хроника

Мишљење о С. Југу — Бомбе Д. Илића — Апел на Краља

Мишљење о „Слов. Југу“. О „Словенскоме Југу“, који су теразиски Југословени покренули да би се под примамљивом фирмом Југословенства лакше могло нападати на Црну Гору и њен владалачки дом, довео је врло лијепо уређени биоградски лист „Недјељни Приједлед“ опширну оцјену, из које вадимо неке ставове. Под натписом „Чуј нас Кнеже Црних Гора“ изишао је недавно у „Слов. Југу“ чланак, који је поуздано написао какав безумник у наступу лудила или који од разгњевљених завјереника, разочаран, што су бомбе из Биограда промашиле овдје намијењену им сврху. Тај чланак дао је повода „Недјељ. Приједледу“, да се осврне на цјелокупни рад „Слов. Југа“ и да о писању тога листа даде своје мишљење.

Садржина и тон тога чланка — вели „Недјељни Приједлед“ — такви су, да се ми са правом бојимо да идеја о словенскоме југу није код нас запала међу људе, који ће за кратко вријеме успјети да од ње направе једну неозбиљну ствар, за коју се нико од вриједности неће хтјети лаудети. За рад на таквој једној политици ишту се најприје људи сталоженога темперамента, људи код којих ће разум а не срце господарити. Ту не требају неморални, несмишљени елементи, елементи переда и револуције, који су у стању само кварити а не стварати, људи код којих осјећај толико предоминиpа, да је опасно повјерити им и ситне послове, а камо ли предузећа значаја и вриједности југословенске заједничке акције. Међутим, изгледа да су се такви несолидни елементи увукли у „Слов. Југ“ и да својом лармом, дивљином, неваспитаношћу и простотом потискују у позадину трезвеније људе, који се, као и свугдје, повлаче испред сличних типова.

Напад — завршава „Недјељни Приједлед“ — ако „Словенски Југ“ уображава да се словенска заједница постиже довођењем у сукоб мјеродавних чинилаца разних словенских земаља, он се љуто вара. Ма какве то идеје биле, народи их непосредно извести не могу, већ преко оних, који их представљају, и „Слов. Југ“ постиже само да онаквим писањем о представницима Црне Горе словенску солидарност компромитује чак и у односима двију држава, које нијесу само словенске, већ и српске.

Бомбе Драгутина Илића. У Биограду су неки подијелили улоге за рад против Црне Горе. То вам је читава организација, чијем је свакојем члану намијењена но каква улога. Неко има задатак да трчкара по биоградским улицама и кафанама и да разноси најневјероватније приче о Црној Гори; неко има да мути међу црногорским ђацима и да води надзор над „ејерним“ и „сумњивима“, те да прима даје стипендије, друге да протјерује преко Саве; неко да ваби из Црне Горе на златну улицу незадовољнике, како би неки чланови биоградскога пресбироа могли депеширати „угледноме бечкоме листу“ Neue Freie Presse, да је у Црној Гори зло и наопако, „кад први њени синови морају из ње да бјеже“; неко опет има да путује по српскимземљама и да одржава везу између „пријатељских“ редакција као н. пр. „новинар“ (мајор) Д. Дамјановић; неко мора да иде у Крагујевац и да се брине о справљању бомба, а неко на пошљетку има дужност да пише памфлете, т. ј. да прави на хартији бомбе клевете, грдња и увреда. И тако гешефт би ишао добро, кад би посао и сврха тога друштва били поштени. Неколико је ишло славно као и фалсификаторима банканота. Али, кад су их пустили у свобраћај, ухватише лажни новац и његове творце шчепаше за врат на изведоше пред суд. Тако је и са тијем друштвом у Биограду, које кује пеститне и бомбе против Црне Горе. Ухваћени су његови чланови на дјелу, приказани су пред судом на Цетињу, и сад могу се разапети од муке ако хоће да добију повјерење за свој рад против Црне Горе, па им ипак нико не вјерује. Зна се, какви су; зна се, ко им је шеф; зна се, ко им даје материјална средства. Не преварише они више никога до онога, од кога измамљују новац за такав нечасни и несрпски посао.

Важну улогу у томе друштву има Драгутин Илић. Никакво чудо што се и он нашао у њему. Биоградски лист „Правда“ насликала је поштење тога човјека. Варао је свога оца, варао пријатеље, варао је кога је гдје стигао; мијењао је вјеру свога оца; сумњиве везе имао је у Загребу, Сарајеву и Букурешту, и вазда томе подобно. Њему су дали улогу, да прави новинарске бомбе против Црне Горе, да клевета и ружи, да фалсификује историске чињенице, да се погрдама баца на оне, који су га гладна нахранили, и да уопште ради све оно, чега се поштен Србин не би примио. Али, као што су се и крагујевачке бомбе разбиле о главу оних, који су их послали у Црну Гору, тако ће се и новинарске бомбе Драгутина Илића распрснути изнад части и образа његових инспиратора и помагача. Довољно је знати, да је у томе послу Драг. Илић, па да свако поштен од њега окрене главу.

Апел на Краља. Вели један биоградски лист, који одржава везе са високим круговима, између осталога овако: „Нека знају они на званичноме Цетињу, да их ми нећемо оставити на миру. — Могу они од јутра до мрака апеловати на српскога Краља и владу, да стану на пут писању о Књазу, али неће успјети. Истину треба изнијети на сриједу, а ми ћемо то учинити чим хајка на Српство претрпи фијаско“.

Хвала вам на толикој искрености!

Знамо ми, да ви нас нећете оставити на миру. Кад бисте друкчије радили, не бисте били што сте.

Што се тиче апеловања на Краља Србије, да он стане на пут писању против нашега владаоца, треба да се зна толико, да је у Црној Гори свако далеко и од помисли, да се личност Краљева увлачи у ту распру. Краљу свако поштовање. Кад би се на њега апеловало, значило би, да се вјерује, да он има моћ, да стане на пут онаквоме писању неких биоградских листова против Црне Горе. А кад би се у ту моћ вјеровало, изгледало би, да се онако не би писало да је Краљ био томе противан. Боље је, дакле, не апеловати, па живјети у увјерењу, да Краљ нема никакве моћи, него ли апеловати, па се увјерити, да се и покрај његове моћи ради нешто, што има право да спријечи.

Мисли

Никада човјечанству нијесу оскудијевале идеје, већ људи, способни да их изведу.

У држави, коју насељавају три народности, не може бити праве слободе.

Ц. Ст. Мил.

Пропао је онај, у кога је нестало стида.

Плаут.

Који се за један дио грађана брину, а други дио занемарују, ствар најубитачнију уносе у државе, побуну и неслогу.

М. Цицерон.

На ком је степену културе један човјек, најлакше ћете сазнати, ако мотрите како се према вама опходи као политички противник.

Гледстон.

Пометеност

Значило би непознавати прилике у којима раскомадано Српство живи, ако бисмо се одали очајању, што ствари српске не теку током мирним и глатким. То се може видјети само код народа, који је уједињен и који за собом има вијекове развића према једном циљу и средствима која су на њега васпитно утицала. Код народа, као што је српски, то се одмах не може захтијевати, јер он је разједињен, те већ самим тим он се не може развијати по једним подстрецима, у једном правцу, средствима која су једнака и према циљу који је општи. Сто несавладљивих утицаја постоје, који га скрећу с пута. Отуда честе пометње и сукоби. Нама је с тога више но иједном народу потребно имати више политичке свијести и више узајамног обавјештења, те да наше опште ствари сведемо међу обале, међу којима оне треба једино да теку.

Остављамо на страну оно, што је створила у овој српској домаћој размирици з а вољ а људи на зло свагда готових, па да се задржимо на онима који су похитали да злом примјеру шљедују а да нијесу добро размислили и одмјерили пошљедице таквога погибаоног рада, које ће Српство у овом вртлогу, у коме се налази, погодити, и у коме је вртлогу оно опкољено с малим изузецима све самим непријатељима, моћним и кидљивим. Да се задржимо на српској штампи ван Србије и Црне Горе. Очевидно овдје је овладала судбоносна пометеност. У ужим границама свога живота она се држи у главноме доста добро. Али у питањима општим српским подлегла је и она, као и већи дио штампе Срба из Хрватске и Мађарске, искушењу зла духа, који од кад је Српства, ствара у њему раздор и небратску борбу, без које оно може и треба да буде. Не велимо да у једном на више господарства расточеном народу, који се ставља на сва могућа искушења, нема повода за несугласице, али кад су вође тога народа — а то је његова интелигенција — свјесни својих прилика и општих српских циљева, они не допуштају да се због малих разилажења запали цијела заједничка кућа. То би значило због једног Арапина запалити цио Арабистан — како то лијето каже турска пословица. Нарочито то не треба да ради штампа ван Србије и Црне Горе. Не треба, јер она има пуне руке домаћега посла, и јер њен задатак не смије бити да копа још већи јаз између двију српских земаља.

Недавно је мостарски „Народ“ у једној биљешци прилично нецеремонијално очитао лекцију старим радикалима у Биограду, окривљујући их да каприциозно ометају срећивање домаћих прилика и сталожење узрујаних духова. Шта је „Самоуправа“ на то одговорила? Очитала је лекцију „Народу“, у главноме врло умјесну, да се „Народ“ нема мијешати у унутрашња питања Краљевине и да је његова намјена сасвим друкчија.

Тако је. То потписујемо и ми. Само ми имамо то да допунимо и да кажемо, да је „Самоуправа“ то требала рећи „Народу“ и свијема другим листовима, који су се безразложно, за туђ рачун, окомили на Црну Гору, још кад су они ту хајку отпочели. Требала је ту своју теорију одмах изнијети и рећи: Ваше није да се у унутрашње прилике Црне Горе мијешате; ви имате на дому другога посла и толико много, да га нећете свршити још толико да вас је. То „Самоуправа“ није рекла. Ћутала је, а то је васпитно утицало на оне око „Народа“ па су мислили, да се могу мијешати и у унутрашња питања Србије. Ми овдје нећемо да се задржимо на томе, да су „Самоуправа“ и они иза ње ћутали само кад су требали рећи ријеч корисну, а да су испод шапталице живо говорили кад је требало нападати Црну Гору; хоћемо само да кажемо то, да се је и овдје оживотворила она лијепа српска пословица: „зло рађење, готово суђење“.

По нашему, задатак српске штампе ван Краљевине и Књажевине је тај, да прво брани народ у границама своје уже постојбине од напасти којима је изложен у свом локалном животу; даље да се брине о његовом просвјетном, привредном и политичком напретку да му јача српску свијест и да га држи у духовној заједници са цијелим Српством. То, али не и ништа друго. Ми нећемо да будемо тјесногрудци као „Самоуправа“ и да речемо, да српска штампа ван Србије и Црне Горе нема права да говори и о нашим домаћим приликама. По ономе: nemo propheta in patria (нема пророка у отаџбини) ми нећемо себи да присвајамо искључиву способност по којој само ми можемо видјети, шта нам је на дому добро, шта лоше. Напротив, ми то право признајемо и другоме, признајемо му право да своје мишљење каже, само му не признајемо то, да мјесто патриотске, српске и добронамјерне критике, у облику који не руши и не вриједђа, почне на све стране да гази и да руши, као што чини луда у своме наступу. Свачије мишљење прихватиће се с поштовањем и уважиће се ако је за наше прилике корисно, у противноме случају побиће се разлогом, који ће бити црпен из живота самога народа и државе. Ми, дакле, допуштамо и критику и мишљење, само не можемо одобрити да то буде изношено у форми душманској уз кавгу и халабуку.

Ово, што та штампа данас лиферује, права је пометеност. Она или не зна шта ради, или неће да зна, јер је тако диктују *извјесни рачуни*. Ми нијесмо оптимисте и нећемо вјеровати, да је овдје у игри само пометеност. Не. Овдје важну улогу игра и рачун, и за толико је српско јавно зло веће. Многи листови не пишу што искрено без намјере, гријеше, него што им тако диктује морални, а можда и материјални егоизам. Још Св. Писмо је казало: *„Сунце познаје запад свој и магарац јасле господара својега“*, те то је ваљада узрок што многи листови гријеше према Црној Гори из рачуна. Шта ћемо кад је сад на реду дошло и да се патриотизам трампи за зоб. На срећу то није код свих листова и ми смо тврдо увјерени, да ће искрено пометене српско срце и српско родољубље извести на прави пут. Општа кућа Србинова може се подићи само добронамјерним и узајамним обавјештењем, а не хајком, грдњама и бомбама.

Страна политика.

Проглас Бугарске за краљевину — Аустро-Угарска у новопазарском санџаку — Мисија Извољског — Аустриски Цар и бугарски кнез.

Опет су избиле на површину вијести о намјери Бугарске да се прогласи независном и краљевином. У Петрограду се чуде, откуда те вијести извиру, јер су увјерени да не потичу из Софије. Подозријевају много на Аустро-Угарску.

Проглас независности био би одговор на турско наглашавање вазалства.

Петроградски листови налазе, да је то игра с ватром, и да то врло лако и очас може да запали цијело Балк. Полуострво.

С неке стране опровргавају вијести о прогласењу бугарске независности, а с друге их потврђују, као што је то учинио бугарски дипломатски агент у Лондону Миничевић.

Идемо да видимо.

*

Најако се коментарише наредба, да аустро-угарски официри, који су у Новопазарском Санџаку по гарнизонима, у року од 15 дана имају да врате своје жене и дјецу натраг у домовину. Једни веле да је то зато, што ће ускоро сама аустро-угарска посада напустити санџак, други — што се очекују неки крупнији догађаји. А већ дописници неких аустро-угарских листова, који су се размиљели по Санџаку, јављају да су духови веома узрујани и као да нека експлозија лебди у ваздуху.

Сјећамо се овдје, шта је бечки „Фремденблат“, који стоји у вези с Балплацом, казао приликом састанка руског министра иностр. послова, Извољског, са аустро-угарским министром иностр. послова, бароном Еренталом: *„Свијет ће бити изненађен оним, што су Извољски и Еренталу уговорили. То ће важно бити за цио свијет“.*

*

Пошто се састао са енглеским Краљем Едуардом у Маријенбаду, са француским министром-предсједником Клемансом у Карловим Варима (Карлсбаду), послије са србијанским министром спољашњих послова Миловановићем, Извољски је у Бухловици имао састанак са бароном Еренталом, аустро-угар-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CRNOJEVIĆ

ским министром иностр. послова, и са Шеном, њемачким државним секретаром и сад путује у Дезио, да се састане са италијанским министром спољашњих послова Титонијем, одакле ће у Раконићи да се поклони Краљу.

Крупни послови мора да су на реду.

*

У Будимпешти Цар и Краљ Франц Јосиф дочекао је књагињу и књаза бугарског као суверена, демонстративно и свечано. Послије случаја са Гешовим то има много да значи. То је признање суверенства Бугарске. унапријед дато, уједно и једна неписана нота Турској, из које нека се Младо-турци помуче да прочитају смисао.

Петроградско „Новоје Времја" веома подозријева Аустро-Угарској због овог чина и даје познати да се то чини да се пооштре сукоби на Балкану.

„Видјесмо свјетлост истине!"

Видјели смо свјетлост истине и нас никакве пријетње политичких пајаца с биоградских Теразија не могу увјерити, да је рад Пашићевих радикала, док су у спољашњој политици сами жарили и палили, била благодат по Србију и Српство, испослата с неба. Најмање је то било према Црној Гори. Ми и данас стојимо укочени од чуда пред питањима: шта је Србији требала ова душманска хајка на Црну Гору; у ком је циљу предузета; каквом су се добру отуда надали они који су је покренули; шта би Србија а шта Српство добили све и да би бомбе одговориле свој сврси, и да ли је Србија, да ли је Српство посвршавало све прешније послове, па је остало само још, џумбуса ради, да се сами међу собом искољемо? Кад се сва та и друга питања поставе човјеку, коме је разум још свјеж, не може овакав рад политичара Пашићевога кова друкчије изгледати до као рад људи, који су у политици, ако не потпуно неурачунљиви, оно у најмању руку дилеганти. Ми не знамо ни да ли је то политика здравог егоизма, да ли политика срца. Не виде се знаци ни за прву, ни за другу поставку. А већ национална није, паметна још мање. Ми видимо само пошљедице једнога разорљивога зла духа, који не ствара, који и не умије да ствара, већ који само руши.

Погледајте на пошљедњу прошлост и о томе ћемо се потпуно увјерити.

На власти Пашићеве присталице од партизанства нијесу видјеле Српство. Први корак њихов у спољашњој политици био је да траже партизане и ван Србије. Нијесу их нашли, зато су прегли прије свега да их створе. Војвођанско и Тројединчко Српство имало је само једну странку: *Српство*. Звала се народна странка. Борила се за своја права у збијеним редовима. Кад су се у Србији зацарили радикали, они ништа пречега нијесу имали него да то Српство поцијепају. И поцијепали су га. Створили су странку радикалну. И као што је по Св. Писму Аврам родио Исака, Исак Јакова, тако и радикали српски створише радикале у Војводини, а ови самосталце у Тројединици. Кад погледате, оно исто што и у Србији. Сад и Срби под круном св. Стевана имају либерале, радикале и самосталце. Ето то је и такав је утицај српског радикализма на Српство. Утицај разоран, од кога Српство ни за потуру користи да данас није видјело. Само се увећала кавга и граја, и само смо још даље од сложнога рада но што смо до сада били.

Шта је било у Старој Србији и Маћедонији? Јесу ли бар те земље остале поштеђене, и је ли се бар ту радило чисто на националним задацима? Узмите биоградске листове и наћи ћете сложну осуду тога рада. И ту није се потпомагало Српство, него партизанство. И ту је Српство, доиде сложно и мирно, поцијепано и завађено. Кољу се сад као жути мрави. Пропале школе, пропали манастири, пропала слога.

Српство је у тим класичним земљама српским, благодарећи овом разорљивом утицају, у тешкоме положају.

Како стоји са Србијом, видимо. У вјечитој је кризи. Наизмјенично рађају се кризе министарске и парламентарне, а већ моралне (у политици) и не престају. Нигдје сталности, нигдје системе ни плана у спољашњој, унутрашњој, привредној и просвјетној политици. Нигдје сталожености, нигдје трпељивости и узајамнога поштовања. Нигдје, по њиховом рођеноме признању, једнога поштенога човјека у политици. Све је то лопов, тућ агент, варалица, лажов — како се већ они тамо титулишу.

У свијету нигдје угледа ни за један грош. О Србији ће проговорити лијепу ријеч само онај, који је буди каквим начином задобијен за то. И кад проговори умукне за навијек, или дотле докле га опет не задобију. Врата су јој свих дворова закључана.

И кад су тако свршили посао на дому, затим у такозваном пријечанском Српству, онда у Ст. Србији и Маћедонији, пружили су руке да створе партиске теренке и у Црној Гори, и кад су завели пет шест изгубљених синова, прво што су им у руке дали, *биле су бомбе!* Треба и ово гнијездо српско разорити. Очи им је бола мирна, сталожена и у свијету угледна Црна Гора. Треба то све згазити, и растурити и заразити једном безумном унутрашњом борбом, како се Црна Гора не би ничим одликовала.

Шта је ово? Је ли ово политика, је ли ово знак мудрости, је ли ово рад на узвишеним циљевима Српства? Има ли у Српству таковога безумника који би ово назвао добрим и паметним радом? Ово је стварање анархије у појмовима и у раду; ово се не зна шта је; ово нема имена.

То је, ето, истина. Ми смо свјетлост те истине видјели и на нас бјесомучност и плиткост извјесних листова ту и тамо не могу да имају никаква утицаја. Ми не знамо и куд идемо и шта хоћемо, а поврх тога тврдо смо увјерени, да нас у томе никакви напади поколебати неће моћи, нити ће нам ни најмање моћи наудити. Ми нећемо путем биоградскога патриотизма Пашићеве школе. Били бисмо малоумни, кад би код живог примјера пошли трагом оних, који су Србију довели до позавиднога положаја, у коме се налази.

Српство

Босна и Херцеговина. Удружење Босанско-Херцеговачко у Биограду покреће лист „Босна и Херцеговина", коме ће бити циљ да обавјештава јавност о правом стању у овим земљама. Ако овај лист буде одговарао постављеном задатку, он ће добро доћи, јер ће јавност бар тако дознати о стању у окупираним земљама кад то не може из листова, који у њима излазе.

Избор патријарха. Између загребачких самостанаца и новосадских либерала с једне стране, и радикала с друге, настала је због избора Лукијана Богдановића за патријарха, кандидата мађарске владе, жива препирка. Њима прискачу у помоћ неке мађарске новине и називају начин извршеногa избора комедијом. Богдановића су радикали као и блаженопочившег Георгија Бранковића стално нападали, а сада су га изабрали и још му се у пошљедњој депутацији до земље поклонили. При првом избору нијесу му дали ни једнога гласа, а при трећем — већину. Избор Шевића била је чиста комедија, да се народу заварају очи, а овамо су од Шевића унапријед узели писмену оставку. Што ти је дошљедност! Таки и треба да нападају Црну Гору, јер куд бисмо се дјели ако би нападали људи непорочног карактера?

Српски покрет у Дубровнику. У сврху договора за изборе за сабор Срби бирачи из дубровачког котара позвали су скупштину, која ће држати сада у недјељу.

Нов лист. „Биоградске Новине" доносе: Завјеренци опет покрећу свој лист онако исто, као што су некада покренули „Нови Покрет" и какву службу данас врши са мало успјеха лист „Србија".

Нови српски лист. У Солуну се покреће нови српски лист „Свјетлост". То ће бити трећи српски лист у отоманској империји.

Словенство

М. Горки вјереник. Чувени руски књижевник Максим Горки вјерио се са руском умјетницом Андрејевом.

Престао да изази. Лист „Velebit", који је од почетка ове године излазио у Сплету, престао је излазити. О обустављању листа вели се у њему ово: „Ради особитих прилика, које су јаче од наше воље, данашњим бројем обустављамо за неко вријеме издавање листа".

Послије догађаја у Љубљани

Догађаји у Љубљани, гдје су Словенци страдали и пролили своју невину крв под бајонетима војске, изазвали су силну узрујаност не само међу Словенцима, но и код свију културних народа.

Видећи се одједном пред притиском заједничког непријатеља двије непомирљиве словенчке странке, клерикалци и народњаци, почели су да раде на своме измирењу.

„Slovenski Narod" поводом тога пише: „Крв која је потекла, нека буде повод да заборавимо оно што нас дијели, оберучке прихватимо сложни рад на заједничкој ствари и одбрану словенског народа... Крвава ноћ дана 7. ов. м. остаће историска ноћ, из које се мора родити потпун преокрет свих прилика у Словенској."

„Slovenac", лист клерикалаца, пише: „Данас, кад будемо сви Словенци заједно стали при спроводу невиних жртава, кад будемо стајали крај гробова дубоко ожалошћени смрћу оних, који су невино пали од војничких танета у јубиларној години, завјеримо се, да ћемо се увијек наћи један до другога, кад буде требало поћи противу „народнему соврагу"!"

О самом крвопролићу начелник љубљански, Иван Хрибар, изјаснио се овако: „Свему је криво њемачко изазивање у Штују и земаљски предсједник Шварц, који ме није позвао на договор са војничким пуковником, те је издавао наредбе мимо мене. Земаљски предсједник дозволио је, да одвећ велики број војске пође кроз љубљанске улице, чиме је народ узрујао. Он је још за вријеме изгреда и сукоба чинио погрешку за погрешком."

Словенци су ријешили, да економски бојкотирају Нијемце и да живо раде на пропагирању „Свој своме". Своје капитале повукли су из свију њемачких новчаних задова, као год што су официрима 27. пјешачког пука отказали даљи кредит и станове. Они су ријешили, да ступе у отворену борбу са Нијемцима.

Младо-турски покрет

Нема спора, да је младо-турски покрет у главном примљен симпатично и да су га многи пратили са великом љубављу. И ако тај покрет у сусједној нам земљи ни нама није био мрзак — напредак наше браће у сусједној царевини и наш је — ми смо га ипак посматрали са више разбора, а мање осјећаја; више смо се руководили памећу него срцем и нијесмо се преварили, јер, на жалост, наше су се слутње почеле да обистињавају. Догађаји у Турској нијесу тако ружичасти као што се представљају, они нијесу ни мало онакви какви их многи замишљају, а какви бисмо и ми од свег срца хтјели да су. Младо-турци су на се примили велико бреме и није довољно да се оно дигне на плећа, него га и треба понијети онамо и гдје му је мјесто. Сви знаци говоре, да они у томе заспињу и да је врло велико питање хоће ли бити у стању њихова снага да то бреме понесу и да успјешно приспију циљевима својим. Биће времена када ћемо се о томе нарочито забавити, а сада ћемо, као и до сада, зауставити се на извјештаје што их имамо из Турске.

Они гласе:

Младо-турци и њихова борба

Цариград. И ако је уставност у Турској извојевана, Младо-турке очекује велика и јака борба са најразличнијим елементима. Предстоји им борба са народностима, очекује их борба са предрасудама и застарелим појмовима, пред њих се испречава закулисна радња реакционара, па и сама борба несрећености међу њима самима.

Грци се неуморно боре за свој престиж, али су врло обазриви и јако пазе да својим поступцима не дођу у опријеку са Младо-турцима, знајући да ће им то само наудити.

Бугари имају са свим другу тактику. Они су у почетку изгледали да су лојални, али када су њихови испади и нетактичност избили на површину и када су видјели да Младо-турци са неповјерењем у њих погледају, закулисну борбу почели су отвореније да воде. Нарочито су се почели да истичу послије сукоба због афере агента Гешова. Они не само што нијесу све своје чете распустили и не само што их одржавају, да и даље невину крв пролијевају, него ту своју четничку акцију настављају пребацивањем оружја и муниције и ни мало не страхују за пошљедице таквог рада.

Срби су остали најпасивнији. Они су задовољни с оним што им се пружи и не паште се много да нарочите привелегије добијају. Може бити да то долази и од туда што су поцијепани и што српском организацијом воде људи, који су мало или ни мало везани са судбином Срба у отоманској царевини.

Арбанаси, као год и они у Малој Азији, највеће бриге задавају Младо-турцима. Они се стално буне, негодују и пријете. Њима се крива. Арбанаси никако не могу да пристану на то, да буду зависни од Турака и паште се да задобију аутономију. „Ако нам се не да аутономија, онда нам ништа не треба, јер шта нам све то вриједи кад Турци и даље нашом судбином господаре!" изјашњавају се они. Велики број Арбанаса је још и сада у редовима Младо-турака, али и они су за децентрализацију и кане се, да отворено изађу са тежњама својим и да се боре за аутономију своје земље. Њих храбри још и то што виде, да је велики дио Арбанаса уз њих и да су сви готови да их у томе правцу помогну.

Старо-турци не могу никако да се измире са новим стањем. Они би зар и много штошта од новитарија прогутали, али им се никако не свиђа прокламована једанкост, јер им никако у главу не иде да Пророкови шљедбеници буду изједначени са рајом. Не свиђају им се ни претјеране новитарије, а нарочито се буне противу емаципације жена. Зато се и забрана о слободном кретању була по јавним мјестима и тумачи као тежња Младо-турака да Старо-турке задовоље. Исто тако и приједлог закона о ограничењу слободне штампе иде на придобијање Старо-Турака.

Па и реакционари су се на овој политичкој југовини разузурили. И они не сједе скрштених руку. Смјетају на сваком кораку. Роваре на све стране и међу Турцима и међу Хришћанима и кују пакосне планове. Учестани пожари и силне паљевине њихов су плод. Они су се нарочито организовали и пале куће, хотећи тиме два успјеха да постигну: да заплаше и народ од Младо-турака одстране, причајући му то као казну пророкову. Власт је на те обратила пажњу и већ су похватане многе личности, које су осумњичене да су у том друштву. Од неких су Младо-турцима праћена анонимна писма (баш као код нас што раде припадници „напредне" струје! пр. ур.), којима им пријете, да ће бити неумитни и животима њиховим. Зато се одређене и нарочите страже, да мотре на све сумњиве људе, али пожари ипак избијају!

И силни штрајкови, који избијају у Цариграду плод су закулисне и прљаве политике турских реакционара. Они хватају неискусне, простодушне и наивне раднике, трују их тобожњим напредним идејама и увлаче у борбу са послодавцима. Ова борба радничка нема никакве заједнице, ничега ни приближно сличног са штрајковима напредних народа.

Штрајк је иначе пошљедица коначне борбе. Њима се радници напредних народа служе да би дошли до својих права. Штрајковима напредни радници војују за побољшање надница и свога стања. Али штрајковину Цариграду нијесу ништа друго него обична дубараџиска политика реакционара, који буне раднике да без сврхе и циља служе слијепо њиховим прохтјевима. Овим штрајковима радници ништа не постижу, него само користе прљавим смјеровима својих инспиратора. И многи сматрају ове штрајкове као врло рђав знак разумијевања нових слобода. Али то у ствари није. Штрајкови треба да служе као принудно средство да се извојује оно што се није могло лијепим постићи. Штрајкови у Турској ничу изненадно, без икаквих преходних предговора, те су само од штете. А мотивишу се обично глупим и недотупавим захтјевима. Највећи штрајк жељезничара поникао је напр. за то што штрајкачи траже да се директор жељезница отпусти! То су специјалитети којих нигдје нема. (Има их, на жалост и биће их до год радници буду машице у рукама политичких спекуланата! У Подгорици је избио и пр. штрајк обућарских радника само зато што послодавац није дозволио да политички спекуланти преко његових леђа и посредством његова капитала постизавају своје каприсе! Пр. Ур.) Ти су реакционари за осуду, а њихово слијепо оруђе, кратковиди радници, за још веће сажаљење, јер таквим радом служе као моћете за туђе поткусуривање.

Срби и организација

Куманово. Проглас српске демократске лиге улио је бојазан код свију оних који познају прилике у отоманској царевини. Та бојазан је наглашавана. И „Цетињски Вјесник", као добро обавјештени лист у приликама у Турској, изражавао је ту своју бојазан. И, ето, збиће се оно од чега се страховало. Српски народ није ни смио ни могао да седи скрштених руку. Он је морао да се изјасни и проговори: И он је проговорио, али тако, да ће једном за свагда заћутати наметнути пријатељи и тутори овамошњег српског народа. Прио су отворили уста Срби у Куманову. Они су држали велики збор, на коме се окупило све оно што чистим српским духом дише и што се искрено напаја српским народним идеалима.

Поступак Скопљанаца у народном организовању изазвао је међу свима Србима негодовање. Позната је ствар, да је солунски одбор почео први да ради на српској народној организацији и да је радио тако како су сви Срби жељели. Скопљанском одбору, који је обноћ ни-

као, то се није свиђало. Он је хтио да види прву ријеч и да се ради онако како он жели. То су познате патентиране патриоте, које стоје под протекцијом привилегованих. Они су хтјели не само солунски одбор да потисну, него да у ову народну организацију увуку све оне, који њима лично годе, без обзира да ли је то у интересу опште народне ствари или не.

Народни збор у Куманову је био многобројно посјећен. На њему је пало неколико родољубивих говора. Сви су говорници осуђивали нетактично држање скопљанског одбора према солунском одбору, који је већ дјеловао.

Предсједник збора био је народни првак Ђорђе Денковић.

Послије испрних говора, донесена је резолуција, којом се осуђује нетактични и закулисни рад скопљанског одбора. Он се осуђује: што је наметнутим правилима хтио да ради по своме прохтјеву; што је у одбор увукао и људе, који нијесу народни представници и што није хтио да у њему буду заступљени сви крајеви; што је хтио силом да он изврши избор посланика; што је на врхове ставио патентиране патриоте, који само за новац раде.

Стојећи на томе становишту, народни збор је ријешио, да самостално одреди и кандидацију посланика за главну српску скупштину. Само имена изабраних најбоље показују, да је Кумановцима био главни циљ народно добро. Док су Скопљанци потпуно игнорисали не само народне прваке, док су пријешли преко неких крајева и остали их незаступљене, међу изабранима у кумановском одбору видимо и народне прваке и народне барце. Ту су: Јован Довезенски, Ђорђе Скопљанче, Јован Алексић и др. усташи, као и народни прваци Ђорђе Денковић, Јован Тасић и др.

Изабраном одбору збор је ставио у дужност, да по селима организује народне одборе и да сложно ради на народној ствари.

Српска демократска лига у Скопљу ни да се макне у народ.

Дневне новости

Слабост Кнегиње Милене. Њено Краљевско Височанство Кнегиња Милена послије повратка са Крушевца добила је грозницу, која се у току пошљедњих дана чешће јављала. Због тога је Њено Краљевско Височанство била принуђена да чува постељу, коју још није у могућности да напусти.

Свечано отварање новога пута. Нови колски пут од Подгорице до Колашина биће на свечан начин отворен крајем овога или почетком идућега мјесеца. Отварање ће извршити Његово Краљ. Височанство Кнез Господар.

Вратила се из Италије. Њено Височанство Кнегињица Ксенија вратила се прексиноћ из Италије, гдје је неко вријеме провела у гостима код Њихових Величанстава Краљице Јелене и Краља Виктора. У пратњи Њенога Височанства налазио се цијело вријеме први ађутант Нх. Кр. В. Кнеза Господара, г. М. Поповић, који се такође прексиноћ вратио на Цетиње.

Одликован. Нх. Кр. В. Кнез Господар изволио је одликовати орденом Даниловог реда IV степена државног инжењера г. Момчила Тапавицу, који је руководио пословима на изради новог колског пута за Колашин.

Прва кола у Колашин. Јуче су стигла прва кола (кароце) из Подгорице новим путем у Колашин. На њима се одвезао државни инжењер г. Момчило Тапавица и о томе извијестио дежурног ађутанта Нх. Кр. В. Кнеза Господара. Пут ће се дати саобраћају чим се на њему доврше незнатне преправке.

Постављен. За наставника Кн. Вел. Гимназије на Цетињу постављен је г. Стеван Радосављевић — Бдин, бив. интендант краљ. српскога министарства војнога у Биограду.

Проношење неистинитих гласова. Нађе се беспослених људи са добро развијеном фантазијом, који измисле и такве немогуће догађаје, које човјек ни у сну не сања. Послије се глас о томе шири шапатом од уста до уста, и кад се удаљио од првога врела, догоди се то, да се комарац изметне у слона. На примјер неко негдје чује да је на сред друма убијен какав човјек, да се исти био вратио из Америке, да је опљачкан, и Бог би вас питао шта се још не дода. Глас иде даље и бива све већи. У колико се више одмакао од извора, у толико прича бива невјероватнија. Или неко чује негдје нешто, што је неистинито, па то увелича и такво преда другоме, овај прекроји на свој начин и прода трећем, који протури даље, док напошљетку не изађе каква прича из „Хиљаду и једне ноћи"; — или пак неко други, од шале, измисли нешто од почетка до краја, па неистину потури под истину, те лакомислени вјерују. — Такви гласови ремете спокојство и мир. Државна власт позвана је да и над њима врши надзор, да проналази њихове творце и да исте по закону казни, како им се не би тај посао осладио.

Вјенчање. Сјутра ће се вјенчати на Црнојевића Ријеци г. Петар Краљевић, писар Великог Суда са кћерком г. Петра Костића, учитеља из Никшића. Честитамо!

Вјетар и прашина. Вријеме је ових дана на Цетињу досадило и људима са најдебљим живцима. Неки је дан пред вече пала киша, која је дошла од сјевера, и сјутра дан окренуо је јак сјеверни вјетар, који никако до данас није престао. Сасушио је земљиште и учинио прашину коју разноси на све стране, а највише сипа у очи пролазника. Суша је и онако велика, те је овај студени и суви сјеверни вјетар дошао као поручен, да је учини још већом и и несноснијом. Оваква се јесен одавно не памти.

Домаћи послови

Скупоћа на Цетињу

Велика је скупоћа завладала у нашој приjестоници. Тешко је осјећа и имућнији дио становништва. Како је сиромашнијима и онијема, који једва састављају дан са комадом, може лако свако да зажели. Гужве на претјерану скупоћу долазе из свију редова грађанства. Постале су опште. Изгледа да тој скупоћи неће бити ни краја, бар за дуго вријеме не. А тријети је доста тешко, нарочито у мјесту, које нема великога броја имућних људи и у коме доста знатан број становника живи од државне плате или искључиво од зараде на онијема, који примају од државе плату или какво било издржање.

Најпотребније животне намирнице на Цетињу су веома скупе. Скупље су сразмјерно него ли у којој великој европској приjестоници. Јевтина су само алкохолна пића, без којих се може живјети, и за која се код нас не мари онолико, колико другдје у свијету, гдје је нијан човек на улици или на јавном мјесту обична појава. Иначе потребе за насушни живот набављају се за скупе, поште. Њих и нема довољно. На далеко околина наше приjестонице крчевита је и неплодна. Што би се добавило, мора се довући из далека. Према томе је и нијена неће. На кад и не би тога било, довољан би био онолики новац из Америке, да подигне скупоћу животних намирница. Велики новац, који притиче из земаља преко Океана, доста штетно утиче на радиност, марљивост и производњу. Сељак производи колико је њему потребно, а не и на претек да би могао што продати јер му тај сувишак надокнађује новац из Америке. Зато су животне намирнице толико скупе за онога, који их не производи и који их мора куповати. Већ оскудицу у дринма не треба ни помињати. Она је сваке године већа. Становништво исто тако. Дакле, три средства приjеко потребна за живот: храна, огријев и стан, у нашој су приjестоници несразмјерно скупа. Можда ће огријеву пасти пијена, кад се отвори колашински пут и успостави брзи саобраћај између Котора и Цетиња и Бара и Цетиња. Али, и на то ће још требати чекати не толико због саобраћаја, колико због трошака. У велико ту скупоћу осјећа на Цетињу чиновник. Он је тај, који мора све да плати у готову и који живи искључиво од своје плате. Ова, каква је данас, ни најмање не одговара сразмјери животних потреба, које бивају све многобројније, и скупоћи, која данонице расте.

Нешто би се морало предузети, да би се скупоћа живота на Цетињу ублажила и ограничила. Овако се даље неће моћи продужити. И општина, и држава, и удружени појединци вала да се постарају да размисле о начину, како да се стане на пут нечоме ширењу. Општина би могла прописати цијене животним намирницама по хотелима, као што се ради и у другоме свијету. Држава би могла отклонити оскудицу у становима, ако би одмах приступила грађењу једнога великога здања за све канцеларије на Цетињу, чиме би се испразниле многе куће, које су заузела државна надлештва. Појединцима остаје то, да се удруже. Сам човјек никад ништа није могао учинити. Удружена снага чини много. Појединци на Цетињу нека се удруже, нека оснују потрошачку задругу за набавку животних намирница својим члановима, а официри и неожењени чиновници нека оснују своју касину по узору, како то бива и у другоме паметноме свијету. Помоси сам себи, па ће ти и Бог помоћи. Ко скрсти руке и кука, тај ће до вијека само кукати.

Народно здравље

Запамтите! — Купање изутра је нека врста јутрње молитве — али молитве, која неуздано помаже. — Забраните дјеци, да олошку квасе устима и да грискају дршке од пера. — Катари најтеже пролазе у затвореним просторима — Нема ни непоља с једне, а раскош и претјерано уживање с друге стране јесу главни узроци јектини! — У шетњи пошешће застани па дубоко дини. — Ко кашље и измахује, не сиђе ни конгице од ноћа или друго што из својих уста на земљу испљувати. — Туберкулоза се може у породицу унијети и женидбом или удадбом. — У јектичавим породицама дјеца болују и умиру ниште и од других бодести, него у здравим. — Не љубите дјецу у уста и очи!

Зашто дјеца послије подне не иду у школу. — Школа и рад у пољу знатно утичу и на сад школске дјеце. Нарочито се опажа знатна разлика и у томе, да ли дјеца изјутра и прије и послије подне у школу. Статистиком је доказано, да од дјеце, која и прије и послије подне имају школе, њих 19 од сто пате од несанице. А међу дјецом, која само прије подне раде у школи, има само 5 од сто њих, која ноћу не могу да спавају.

Зуби код школске дјеце. — У послиједње вријеме обраћа се по школама особита пажња и на зубе школске дјеце. У Њемачкој су лекари прегледали зубе код 157.361 бака и на основу тога дошли до оних закључака. Кварним зубима ремети се тјелесно развиће дјетета. Што је дијете тјелесно лошије развијено, слабије је и духовно — бар просечно; Што лошији зуби у бака, то горе оцјена.

Буквица за весеву браћу. — У крчагу воде је туђи живот и мудрост. — У механама се упропасти много и новаца и здравља, али још много више времена и порочности живота. Укини у народу половину пијетових механа, па онда можеш затворити половину пијетових душана и болница — а и пијетових ансама. — Пијану човјеку не метну локот на уста. — Пиво те не притискује и не тлачи, и слободни и незнајни држављане и грађанине?... А зар те не тлачи за глупа чаша?... Никаква те бијела сила не може тако примамити и отуђити, као што те може за дрвени и тобом да влада чаша, пуна оне нечисте течности. Ти си рођ својих сопствених животињских нагона и тих проклетих боца, у којима су разна пића. И ти се хвалиш својом слободом, ти сапринети глупаче!

Болести срца и пића. — Давно се рекло: Ко живи од ракије, умире од воде — и та ријеч је пијела истина. Сва алкохолна пића, а нарочито ракија, утичу на срце и крвне судове и изазивају у њима знатне промјене и обиљне болести са појавама задуве, водене болести, капље, улетоти и т. д. С тога је старо искуство, да пијани више болују и умиру од срца него људи, који не пију. Колика је та разлика, показује она таблица. У Минхену умре годишње од срца на 1000

У год.	Мештанина	Мештанки	Пијана	Жена	Жена пијанки
20—30	132	86	60	56	39
30—40	140	137	90	86	71
40—50	212	190	81	118	106

Дјетство алкохола на потомке. — Пијанице рађају болесну и неваљалу дјецу. Од 250 порочних пијанаца родило се у 3 колена 1000 дјеце. Пијана на 50 од сто: с тјелесних мана и недостатнима 60 од сто; моралних пропалица и лопова 14 од сто; дјеце, која су у гренама спрјала 22 од сто; луда (душевно оболелих) 52 од сто. Па зар то није ужасно?

Друштво за заштиту дјеце од туберкулозе. У паризким средњим школама основано је у новије вријеме Друштво за заштиту дјеце од туберкулозе. Овим Друштвом управљају сами ученици. Сваки виши разред средње школе бира по два изасланика, а они опет бирају управни одбор. Задаћа је овом друштву, да спасавају дјецу из породица, у којима су родитељи у послиједњем степену јектине. С пристанком родитеља дјеца се укланају из оболеле породице и шаљу на село у здраве сељачке домове.

Из бијелога свијета

Авантуре једног пустолова. Пештанској полицији је допао у руке један пустолов, који је силна недјела починио. То је некакав Јосиф Шницер. Њега је одала полицији богата удовица Ана Винер, коју је довео до просјачког штапа. Са овом удовицом Шницер се био упознао и тако је вјешто салетао, да је она пристала да за њега пође. Увјеравајући је, да ће је узети, измамио јој је 15.000 круна. Она је на њега пренијала своје имање и дала му 5 хиљада круна, да отвори кинематограф. Он је добавио кинематограф и по Угарској давао представе и лијепе паре зарадио, али удовици ниште ништа од тога дао, него је чак шта више обмануо, да се кинематограф на њега пренесе. У зло доба она је видјела с киме има посла, те је Шницера пријавила полицији, гдје се утврдило да је он под разним именима силне пријеваре починио. У једном мађарском купатилу он се био упознао са једном енглеском љепотицом. Она је имала 50.000 круна мираза и имала је ту манију, да је жељела да се уда за Турчина. Дознав Шницер за то, обукао је богато турско одијело и представио јој се под именом Јусуф-бег. Разним турским ријечима, које је напабирчно на Балкану, он је усиио толико да је и освојио. Приређивао је са њоме оријенталске љубавне састанке. Састајао се са њоме по шумарцима, клечао је пред њом и турским језиком јој изјављивао љубав. Енглескиња је лудовала и весело клицала: I lore you, мој слатки Турчине, ја ћу умријети за тебе. Али пред самим вјенчањем она дозна да он није Турчин него Јеврејин, те га ошамари и избаци из куће. Одатле је отишао у Бугарску, ту се рекламирао као чувени љекар и свијет варао, али како се видјело да ни појма нема о медицини, побјегао је у Србију, а одатле дошао опет у Угарску. И ако је био ожењен и имао петоро дјеце, Шницер се у Ердељу по други пут оженио богатом удовицом и пошто јој је измамио осам хиљада круна побјегао је. За његове пустоловине на дуго и широко се прича и он се сматра као један од најпрепреденијих и најопаснијих варалица.

Свештеник убица. Прошлог мјесеца нађен је у своме стану убијен свештеник Костанц Константини у Риму. Убијен је чекићем и ножем, који су такође нађени крај убијеног. Како су при убијеном нашли уложну књижицу и новац мислило се, да није убијен да би га опљачкали, али доцније посумњаше у његове нећаке и затворише их, јер се утврдило, да са њим нијесу живјели у добрим односима. У току истраге сумња паде и на свештеника Алфреда Адорина и њега притворише и ако је остало свештенство увјеравало истражитеље, да је он честит и ваљан млади свештеник. Сад се установило да је Алфредо збиља убица. Он се био сасвим случајно одао. Истражитељи су били примјетили како често противурјечи, те га обасуше силним питањима. То га је збунило. Истражитељи га упозорише да је дужност да одговара поштено, а нарочито као свештеник да је дужан да говори истинито. То га је у толикој мјери дирнуло, да је и замукао. Истражитељи му рекоше, да му је узалуд све и да је његова кривица доказана, те кад видје да се све зна, баци се пред њима на кољена и признаде све. Он признаде како се са убијеним упознао, како су се спријатељили и како су почели неприродно да живе. На дан убиства, он је био дошао код седамдесетогодишњег Костанца и завадио се са њиме и у тој љутњи, када му је Костанц запријетио, да ће њихове односе открити ако не учини што жели, дограби чекић и њиме тако нељудно удари Костанца, да ја пао, те га је још једним ударом утукао. Затим је узео шест књижица у вриједности 20.000 лира, два златна сата и још неке скупоцјене ствари. Свештеници увјеравају да је био убијен морални, да је био штедљив до крајности и да је на пару пазио. Носио се пајгоре, пушао је масан и прљав. Сапуном се није никад прао. Своје је рубље сам прао, а да би уштедио бријање научио је газдарицу и она га е бријала. Једино што није жалио то је био стомак. Био је велики гурман. Свој новац уложио је на неколико књижица, да му у случају крађе не би лопови све однијели!

Штампа К. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник Лазар Чобељић